

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

1

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9667)

מֵאֵן מִיט דרײַה רײַהען פֿאַן קוואַדער־
 שטײנען , אונד אײנער רײַהע פֿאַן
 צעדערנען באַלקען . (לו) אים פֿירטען
 יאַהרע , אים מאַנאַטע זײַן וואַרד דער
 גרונד צום טעמפּעל גאַטטעס געלעגט ,
 (לח) אונד אים אײלפֿטען יאַהרע ,
 אים מאַנאַט בול , דאַן אײזט אים
 אַכטען מאַנאַט , שטאַנד דער טעמפּעל
 פֿאַללענדעט דאַ , מיט אַללעם , וואָס
 דאַצונעטהיג אונד ערפֿאַרדערליך וואַר .
 זיכען יאַהרע וואַרדע אַלואַ דאַראַן
 געכױעט .

ז (א) אַן זײנעם הױזע אַכער בױעטע
 שלמה דרײַצעהן יאַהרע , ביסעס
 פֿערטיג וואַר . (ב) הערנאַך בױעטע
 ער אײן זאַטמערהױז אים וואַלדע לבנון .
 דױעס וואַר דהונדערט עללען לאַנג ,
 פֿונפֿציג ברײט אונד דרײַסיג האַך , אונד
 רוהטע אױף פֿיר רײַהען צעדערנער
 זײלען , אױף וועלכען צעדערנע באַלקען
 לאַגען

הַחֲצַר הַפְּנִימִית שְׁלֹשָׁה טוּרֵי
 גִזִּית וְטוּר כְּרֹתֹת אַרְזִים :
 (לו) בַּשָּׁנָה הַרְבִּיעִית יִסַּד בַּיִת
 יְהוָה בִּירַח זו : (לח) וּבַשָּׁנָה
 הָאַחַת עֲשָׂרָה בִּירַח בּוּל הוּא
 הַחֲדָשׁ הַשְּׁמִינִי בְּלֶה הַבַּיִת לְכָל־
 דְּבָרָיו וּלְכָל־מִשְׁפָּחוֹ וּבְנֵיהֶוּ
 שִׁבְעַ שָׁנִים :

ז (א) וְאַת־בֵּיתוֹ בָּנָה שְׁלֹמֹה
 שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה שָׁנָה וַיְכַל אֶת־
 כָּל־בֵּיתוֹ : (ב) וַיִּבֶן אֶת־בַּיִת
 יְעַר הַלְּבָנוֹן מֵאָה אָמָה אַרְבּוֹ
 וְחֲמִשִּׁים אָמָה רָחְבוֹ וּשְׁלֹשִׁים
 אָמָה קוֹמָתוֹ עַל־אַרְבַּעַה טוּרֵי
 עַמּוּדֵי אַרְזִים וּכְרֹתוֹת אַרְזִים
 עַל

מלכות
 ויבנהו

באור

רשי

תבנית האולם וכו' . (לח) בירח בול ,
 הוא מרחשון (רלכ"ג) . ואמרו חכמינו ז"ל:
 ירח שהעשב צלה בשדה , וכולין לבהמה מן
 הבית (הוי"מאנאט) .
 ז (א) בנה שלמה , נכו"ו ורכיס כן .
 (ב) בית יער הלבנון , בית מקירת
 מלכיא . (הכשדי) . וכן מתורגם בל"א .
 וכרותות ארזים . קירות גדולות הנקראים
 מרישים

ארזים . נדבך של קירוי הושם בחומה :
 (לו) בשנה הרביעית . למלך שלמה :
 יסד בית ה' . הוחל יסודו : (לח) בירח
 צול . הוא מרחשון שהעשב צלה בשדה
 וכולין לבהמה מן הבית מלשון ויכל
 לחמורים :
 ז (א) ואת ביתו בנה שלמה שלש
 עשרה שנה . שבמלכות

הכתוב : בית יער הלבנון . ת"י בית
 מקירת מלכיא : וכרותות ארזים .
 קורות ארזים לאורך הבית היה טור
 העמודים בקרקע והכרותות מעמוד
 לעמוד וטור השני ממול החצר הפנימי
 היה עזרת הכהנים ועזרת ישראל והיא
 היתה לפני האולם וקורא אותה פנימית
 לפי שהיתה לפני מעזרת נשי' ובמקרא' לא
 מצינו כתיב עזרת נשים כי אם
 במשנה

על-העמודים : (ג) וספן בארז
ממעל על-הצלעות אשר על-

לאגנן . (ג) איינע דעקקע פאן צעדערנ
האלץ וואר אבער דען געמעכערן ,
וועלכע

רש"י העמרים

באר

במשנה : (ג) וספן בארז . קרוי עליו
מלמעלה : על הנלעות . מחינו' עליונו'
שעל הכרותות ארבע מחינות לאורך
הבית כולן פתחים וחלונות כי בית
הקץ הוא עשוי לאויר ועל אותן מחינו'
קירו הסופן ארבעים וחמשה נסרים
היה הסופן שלשה טורי נסרים על

מרישים בדברי רז"ל . (רד"ק) . (ג) וספי
בארז וכו' , זה הוא בנין בית יער הלבוש
בקוצר : על ארבעה טורי עמודים היו מונחים
הקורות , ואם בן היה ג' פעמים חלל בין טור
לשני ; על החלל הזה , על הקורות ממעלה ,
היו התאים לסדר אחד ט"ו , ליחד מ"ה .
' והחלונות

ארבעת טורי העמודים חמשה עשר
נסרים

מכלל יופי

א) ויבן את רבית , החל לבנותו : (ג) והאולם , הוא בית כמו יביע הוא כפה
שקורים בלע"ז בולט"א ובפי' כקרא בלשון המקרא אולם מה שנקרא בלשון תלמוד בית שער :
(ד) חלונות , נפלה המ"ס וכשאר' היו ד' בלתי הסמיכות : שקופים אטומים , אמר בו התרגום
פתיחן מלגז וסתימן מלגז ובדברי רז"ל מלאט בהיפך : (ה) ויעש כלעות , הוא יביע אשמה
סכיב בית המקדש [ובשרש יביע היביע הוא שגשגין באמצע הבית מקיר לקיר כמו מדר להשתמש
בו בהנכע] : (ו) החיכונה , ר"ל האמצעית והוא תאר ופי' יונתן בשרש תוך :
(ח) ובלולים , בו' ובדגש ופי' במעלות , וי"ת במסנתא לפי שהיו עולים בהם במסכה
[ובשרש לול וי"ל ובלולים ובארובות כלומר דרך ארובה היו עולים מולו ובדברי רז"ל . לול
ארובה] : (ט) גבים , שעה קרויו כעין צורות שהיו הלוחות חקיקים מצויירים
בחתוכות על תכונות הנורות ותרגום בוד גופא . והנכון בעיני כי פי' גבי' כלעות כי כלעות
הבהמה יקראו גב וכן כלעות האדם , וענינו כי קרה הבית בכלעות : ושדרות בשי"ן כמו במ"ך
ענין סדר ומערכה : (י) וואחו את הבית בעצו ארוזים , פי' קרה אותם בעצו ארוזים וכן
ת"י ועליל ית ביתא ואמר לשון אחזה לפי שהקורות אחזת בשני כותלים : בכלעות ארוזים ,
לפי שהקורות לבי' כמו הכלעות לטוף : (טו) סירות הספן , שם , ענינו קירוי הבית
וכיסויו , ובפי' עד קירית הספן ועד הספן כלו' הקירות נוקרקע הבית ועד שמי קורה :
(יז) החיכל לפני , פי' הפנימי וקראו פנימי ואע"פ שהוא חן לדביר לפי שהוא פנימי לאולם
או פי' לפני שהי' לפני הדביר בכניסה כי הדביר ולמ"ד לדביר ולמ"ד לפני אינ' משמשת להבי'
הדבר אל העגם אבל הם מורות על העגם : (יח) מקלעת , פתוח פתוחים , ואולי היו
פתוחים כפתוח הקלע אכר למטה : ובפי' מקלעת סמוך לפקעים , ופי' גיור פקעים והם
טורות פקעות שדה , ולדעת יונתן ככירת בינים : ופטורי בינים , כמו פטר שהוא כמו פותח ,
ופי' שפתחו בהם הבינים והפרחים והוא שם , והנפרד בין ונבלע הנח בדגש , והענין גיורים
כמו פרחים ובינים : (יט) להתן שם , מקור בתוס' הנו"ן , כי הנו"ן טוספת פעמים
במקור ואחר שניספה בו הנו"ן היתה דגשה בו התי' הנוספת לחסרון הנו"ן למ"ד הפועל :
(כ) ולפני , לא הי' לפניו כ"א החיכל והיכל ארבעים אמה ארכו ושלשים אמה קומתו והוא
אומר עשרים אמה קומתו אלא פי' ולפניו כמו ולפניו כמו חלונות כלו' הדביר שהי'
לפניו : סגור , כלומר מוקק ומטוהר : (כג) עצי שטן , הוא העץ הנקרא בלע"ז פי"ן כי
הוא שיין : (לא) ואת פתח הדביר , כמו ולפתח : (לח) בירח בול , י"א כי נקרא בול
מענין מנוול בעבור רוב הגשמים שהיו במדקסון :

וועלכע אויף געדאכטען ווילען רוהטען .
 דוא געמעכער וואָרען פֿינף אונד פֿירציג
 אָן דער צאהל , פֿונפֿעעהן אין איינער
 רייע . (ד) אין אַללען דרייאַ רייען
 וואָרען פֿענסטערעפֿונגען אַנגעבראַכט ,
 אונד צוואַר זאָ , דאַס יעדעסמאַל איינע
 אַויסויכט דער אַנדערן געגענאָיכער
 וואָר . (ה) בייא אַללען אַיינגענגען
 בילדעטען דיא פֿפֿאַסטען אונד שוועללען
 איין פֿירעק , אונד דיא איינגענגע וואָרען
 אין אַללען דרייאַ רייען עבענפֿאַללס
 אין גראַדער ריכטונג געגען איינאַנדער .
 (ו) איינע האַללע , דיא סאַן פֿאַר דעם
 ווילענגעביידע מאַכטע , דאַטטע פֿונפֿציג

הַעֲמֻדִים אֲרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה
 חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר הַטּוֹר :
 (ד) וְשִׁקְפִים שְׁלֹשָׁה טּוֹרִים
 וּמַחֲזֵה אֶל־מַחֲזֵה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים :
 (ה) וְכָל־הַפְּתָחִים וְהַמְּזוּזוֹת
 רְבָעִים שִׁקְףָה וּמֹל מַחֲזֵה אֶל־
 מַחֲזֵה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים : (ו) וְאֵת
 אוֹלָם הַעֲמֻדִים עֶשֶׂה חֲמִשִּׁים
 אמה

באור

רשי

והחלונות מקבילות אשה א אמותה , והפתחים
 איש א אחיו , להשקיף לארבע רוחות , כי בית
 מקירה היה . (ד) שקופים , חלונות מלשון
 שקיפים אטומים (למעלה ו' ד') . ומחזה ,
 השקפה . והטעם שהשקפה לשון היה נגד
 ההשקפה האחרת , וזה שלש פעמים , בכל
 טור , וכן הדבר בפתחים . (ו) מעל
 פניהם

נסרים הטור ושקופין שלשה טורי ועוד
 עשה קירוי אלל שלשת טורי הנסרים
 ושלשה טורי השקופים כי רוחב של
 חומה עשר נסרים לא קירה את הבית
 לאורכו שהוא מאה חמה ועשה אללו
 לקרות הבית קירוי של נסרים קטנים
 נתונים על מרישין קטנים הנותרים
 מטור כרותות הארזים אל טור שלשה מרישין זה לסוף זה ושקופים מצ' צידיהן כעין
 משקוף שהדלת שוקף בו ועל אותן שקופין ראשי הנסרים הקטני נתונים בו אורכן
 של נסרים קטנים כנגד רחבן של נסרים גדולים שנתן תחלה : (ד) ומחזה אל
 מחזה . ראשי נסרים של שקוף זה למול נסרים של זה . מחזה לשון קנה ומנח' קן
 פתרו וחיצרו אלל מחוז הפנס וכל חזית שבלשון משנה כך הוא בסדר מערכ' התמיד
 וכן הוא עושה מחזה מבחוץ בפרק השותפין ב"ב ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'
 וזו אלל שקופים אטומים וכן רבועים שקף כולם תירגס כלונסא וכל הפתחים
 והמזוזות שסתם מקירת מלכים עשוי פתחים פתחים מפני האויר ולכך קראו בית
 יער שדומה ליער : (ה) רבועים שקף . ת' מרבעין וחפן כלונסא מחופים היו
 הפתחים בנסרים דקין ורבועין היו כשאר פתחי צתי ולא עשוין כפה כעין פתחי
 חולם . ומול מחזה אל מחזה . ומול של מחזה זה מוסב לקראת מחזה האחרת
 ראש הנסר לקראת ראש הנסר שלש פעמים בכל תקרה ותקרה ואיני יודע היאך :
 (ו) ואת חולם העמודים . חולם עשה לפני העמודים האלה לבית מצוא
 חמשים חמה ארכו לרחבו של בית שהיה חמשים חמה ושלשים רחבו לפני ארך

משך

אָמַרְהוּ יִרְפוּ וְיִשְׁלָשִׁים אָמְרָה
 רָחְבוּ וְאוֹלָם עַל-פְּנֵיהֶם
 וְעַמּוּדִים וְעַב עַל-פְּנֵיהֶם :
 (ו) וְאוֹלָם הַבַּסָּא אֲשֶׁר יִשְׁפֹט
 שֵׁם אֱלֹם הַמִּשְׁפֹּט עֵשׂוּרָה וְסַפֵּן
 בְּאָרְזוֹ מִהַקְרָקַע עַד-הַקְרָקַע :
 (ח) וּבֵיתוֹ אֲשֶׁר-יֵשֵׁב שֵׁם הַצִּדָּר
 הָאֲחֵרֶת מִבַּיִת לְאוֹלָם כַּמַּעֲשֵׂה
 הַזֶּה הָיָה וּבֵית יַעֲשֵׂה לְבַת
 פְּרַעְיָה אֲשֶׁר לָקַח שְׁלֹמֹה כְּאוֹלָם
 הַזֶּה : (ט) כָּל-אֵלֶּה אֲבָנִים
 יִקְרָה

פִּנְסָעִיג עִלְלֵעוּ אִין דְּעַר לְעִנְגַּע אִינְד
 דְּרִיִּיסִיג אִין דְּעַר בְּרִיִּיטַע , זָא דָאָס דִּיא
 הָאֵלְלַע דִּיא בְּרִיִּיטַע דָּעַס זִיִּלְעִנְגַּע בִּידְעַס
 אִיִּנְנָאָהֶם . דִּיזַע הָאֵלְלַע כַּעֲשָׂאָנְד אוֹיִם
 זִיִּלְעוּ מִיט אִיִּנְעַם גַּעֲבַעֲלַקַּע דְּאַרְאוּיָה .
 (ו) פֿעֶרְנַעַר מַאָבְטַע מֶאָן אִיִּנְעַ הָאֵלְלַע
 דָּעַס טַהֲרָאָנְס , וּוְאַרְיִן עַר גַּעֲרִיכְט הִילַט ,
 אָדַעַר דִּיא גַּעֲרִיכְט סַהֲאֵלְלַע , אִין
 דִּיזַעַר וּוְאַוֶּרְדַע דְּעַר פֿוֹסְכָאָדַעַן מִיט
 צַעֲרַעֲרַנְהָאֵלֶץ גַּעֲרִיהִלַט פֿאַן אִיִּנְעַם
 עִנְדַע בִּיִם צוּם אָנְדַּעַרן .
 (ח) דָּאָן רַחוּיִן אָבַעַר , וּוְעִלְכַּעַם עַר
 כַּעֲוּוֹאֶרְנַטַע , שְׁטַאָנְד אִין אִיִּנְעַם
 אָנְדַּעַרן פֿאַרְהָאָף הִינְטַעַר אִיִּנְעַר הָאֵלֶּ
 לַע , אִוְנְד וּוְאַר אִוּיָה עֲבַעַן דִּיזַע אֶרֶט
 אָנְגַּעֲלַענְט . אִין דִּיזַעַר הָאֵלְלַע לִיִם עַר
 אוּיך וּיִנְעַר גַּעֲמַאֲהֶלֶן , דְּעַר טַאָבְטַעַר
 פֿרַעְיָה'ס , אִיִּנְעַן פֿאַלְלָאָסֶט אוּיִפֿֿפֿֿיִהֶרַעַן . (ט) אֵלְלַע שְׁאִיִּנְעַ צו דִּיזַעַם

בויע

באור

פְּנֵיהֶם . על פני העמודים , אשר הבית נכון
 עליהם . והיה אם כן איך האולם לרוחב
 הבית , כמו אולם בית ה' . (ו) מהקרקע
 עד הקרקע , ר"ל על פני כל הקרקע אולם
 המשפט מיסוד הבית ל זה עד יסוד כותל זה
 שכנגדו . (הרלב"ג) . (ח) לאולם . איכנו
 האולם הנזכר . חצר האחרת . היתה עוד
 חצר גדולה , והיא סבבה כל הבית מסוף , אך
 החצר הזאת היתה מכפפים . (ט) מבית
 ומחוץ . כפי שטעמיהם הנראים האחד נראה
 מכפפים ואחד מבחוץ . (רלב"ג) . עד
 הספחות

הכסא . ואולם לא התקנה תמון כורסיי לבית דין דדאין תמן פרוסדא לבית דינה
 עבד פרוסדא לשון פרוסדור . וספון בארז . מחופה קרקע הרגפה בארזים : מן
 הקרקע . ת"י מן אוסיה ועד אוסיה מיסוד כותל זה ועד יסוד כותל זה : (ח) וניתו
 אשר ישב שם . דירה גמורה לאכול שם : מבית לאולם . לפניו מן אולם של בית
 יער הלבונון : ונית יעשה לבת פרעה . עלה בלבו לעשות בית לבית פרעה : כאולם
 הזה . כמעשה האולם הזה : (ט) כל אה . כל האבנים האלה עשוים כבידות :
 כמות גזית . כמות אבני גזית מדה אחת היתה לאבני גזית כמדינה :

ומוסד

רשי

משך הבית אה שלעולם המדה היתיר'
 קרוייה חורך וסקנה קרוייה רוחב :
 ואולם על פניהם . אולם גבוה עשה על
 כל הבית : ועמודים ועב על פניהם .
 ועל כרותות ארזים שעל העמודים
 התחתונים הניב על עמודים אחרים
 ומרישין מעמוד לעמוד העמודי' לארוג
 צהן ללעו' מזה לזה והעבדים לקירו
 העלויים . עב הוא מריש כמו ששנינו
 והעבדים אלו המרשים : (ז) ואולם

בויע ווארען זעהר שווער , נאך איינעם
בעשטימטע מאַס געהויען , אונד אויף
ביידען זייטען מיט זענען געשניטטען ;
זא וואהל פֿאַם גרונד ביס צום דאַכע ,
אַלס פֿאַן אויסען ביס צום גראַסען פֿאַר
דאָף הין . (י) דער גרונד וואורדע
מיט שווערען אונד גראַסען קוואַדער
שטיינען , פֿאַן אַכט ביס צעהן עללען ,
געלעגט , (יא) דאָז געביידע זעלבסט
אַבער וואורדע צום טהייל מיט שווערען ,
נאך איינעם בעשטימטען מאַס
געהויענען שטיינען , צום טהייל מיט
צעדערנבאלקען אויפֿגעפֿיהרט .

(יב) דער גראַסע דאָף , דער דאָז
געביידע אומגאַב , וואַר פֿאַן דרייַ
זייטען מיט געהויענען שטיינען , אונד
פֿאַן איינער זייטע מיט צעדערנען באַר
קען איין געשלאַססען . עבען זא וואַר
אויך דער אינגרע פֿאַרהאָף דעם טעם
פעלס אונד דער האַללע אָן דעם וואַהנ
דוויזע של'מה'ס . (יג) דער קעניג
שלמה שיקטע אונד ליס חירם אויס צור
האַלען . (יד) דויער וואַר דער זאָהן

יקרת במדות גזית מגררות
במגרה מבית ומחויץ וממסד
עד הטפחות ומחויץ עד החצר
הגדולה : (י) ומיסד אבנים
יקרות אבנים גדלות אבני עשר
אמות ואבני שמנה אמות :
(יא) ומלמעלה אבנים יקרות
במדות גזית וארו : (יב) וחצר
הגדולה סביב שלשה טורים
גזית וטור כרות ארזים ולחצר
בית יהודה הפנימית ולא אלם
הבית : (יג) וישלח המלך שלמה
ויקח את חירם מצור : (יד) בן
אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי

ואביו

איינער וויטטווע אויס דעם שטאַממע
נפתלי

באור

רשי

הטפחות , שמי קורה , כמו וימיני טפחה
שמים (ישעיהו מ"ח) . (רש"י) . (יד) ממטה
נפתלי , הוא היה ממטה כפתלי , ואמו מבנות
דן , כמו שאמר בדברי הימים בן אשה למכה
מבנות דן . ומה שאמר ואביו איש טורי , שהיה
גד בטר , כמו עובד אדום הגתי , כילו היה ,
ולפי

וממסד עד הטפחות . בגובה היה
הבנין הזה עשוי באבני גזית החלה מן
היסוד עד שמי קורה . ממסד לשון
יסוד : הטפחות . שמי קורה כמו
וימיני טפחה שמים : ומחויץ . לגד החיץ
היה כל משך הקירות באבנים הללו
עד החצר הגדולה : (י) ומיסוד אבני גדולות . והיסוד שנתוך הקרקע היה של
אבנים גדולות יותר ממדת גזית : (יא) ומלמעלה אבנים יקרות . ומלמעלה
ליסודות היו אבנים יקרות עד הטפחות כמו שנאמר למעלה . והרז . וחפי נסרין
דארזא כמו שנאמר וספון בארז : (יב) שלשה טורי גזית . החומה עשויה שלש
נדבכין של אבנים ונדבך של עץ עליהם : (יד) חרש חומן . וימלא את החמה ואת
החבונ' ואת הדעת . שלשה כלי חומנו' שהעולם נבדל בהן של בחכמי יסוד ארץ כונן
שמים

וַיֵּאבְדוּ אֱשֵׁרֵי הַרְשׁ נְחֻשֶׁת
 וַיִּמְלֵא אֶת־הַחֲבִמָּה וְאֶת־
 הַחֲבוּנָה וְאֶת־הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת
 כָּל־מְלָאכָה בְּנְחֻשֶׁת וַיָּבֹא אֶל־
 הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־
 מְלָאכָתּוֹ : (טו) וַיִּצַר אֶת־שְׁנֵי
 הָעַמֹּדִים נְחֻשֶׁת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה
 אַמָּה קוֹמַת הָעַמּוּד הָאֶחָד וְחוּט
 שְׁתֵּיבַע עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסַב אֶת־
 הָעַמּוּד הַשֵּׁנִי : (טז) וַיִּשְׁתִּי כְתָרוֹת

נפחלי , זיין פֿאַטער וואָר איין צורו ,
 קונסטאַרבייטער אין קופֿפֿער , פֿאַלל
 וויזוהייט , פֿערנונפֿט אונד קענטניסען ,
 אַללערלוייג אַרבייט אַויס דיזעם
 מעטאַלל צו מאַכען . ער קאַם נון צום
 קעניג שלמה , אונד פֿערפֿערטיגטע
 אַללעם , וואָס דיזער נעטהיג האַטטע .
 (טו) ער מאַכטע נעמליך צווייא עהרנע
 ויילען , דערען יעדע אַכטצעהן עללען
 האָך וואָר , אונד איינע שנור פֿאַן
 צוועלף עללען קאַנטע זאָ וואָהל דיא
 איינע , אַלס דיא אַנדרע ויילע אומט
 פֿאַססען , (טז) פֿערנער צווייא קנייפֿע ,
 אַויס קופֿפֿער געגאַססען , אַבען אויף
 דיא

עֲשֵׂה לָחֵת עַל־רֵאשֵׁי הָעַמּוּדִים

מצק

באור

רשי

ולפי שגר בנת קראו גתי * (הרד"ק) *
 (טו) ויצר אח שני העמודים , ר"ל שהוא
 עושה כורתם , מפני עזותו הדפוס , שבו
 השליך הנחשת אחר שהתיכו * (רלב"ג) *
 שמנה עשרה אמה קומת העמוד האחד *
 נכסר דברי הימים התבאר שקומת שניהם
 היתה שלשים ימים אמות , וחסר מזה אם
 כן אמה * ואפשר שנאמר , שלא דקדק בזה ,
 כמו שלא דקדק בכמו האופן הזה במקומות
 רבים * (מדברי הכל) * יסוב * (את העמוד
 האחד , וכו') את העמוד השני * והטעם
 שהקפת כל עמוד היה י"ג אמה *
 (טז) הכתרת * מלשון כתר מלכות (אסתר
 א')

שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו
 בשלשתן נבנה הבית : (טי) חת שני
 העמודים * שהעמוד בחול' וכן וכו' :
 שמונה עשרה אמות קומת וגו' * ונדברי
 הימים הוא אומר שלשים וחמש אמה
 קומתן שינקו שניהם כאחת והאמה
 החסרה אומר אני חצי אמה היתה לכל
 אחד בראשו שאינה דומה למלאכת שאר
 העמוד כמו שאמר למטה צענין ועל
 ראש העמודים נעשה שושן : וחוט' צ'
 אמה יסוב העמוד השני * לימוד שהיה
 ד' אמות על ד' אמות עגול שכל שיש

בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח יעוצו ארבע אנצעות והוא חלול מפרש
 בסוף ספר ירמיה והרי זה מקרא קצר פירוש אורכו של אחד וילמד השני ממנו
 ופירש היקפו של שני וילמד מונו הראשון וכן תירגם יונתן וחוט משך תרתין עברי
 אמין מקיף ליה וכן לעמודא תנינא : (טז) ושתי כותרות : פומיי' לש' בלע' ז'
 (Pommelle) הפפיל פארמיג וכן שמות כ"ה ל"א 'גפני' ב' י"ד) : מונק * טרי"ש
 גיטי' ר' בלע' ז' (Etre gette) כמו עטיר געטע בל"א וואָר געגאָסן) * חמש אמות
 קומת הכותרת האחת * ובסוף הספר הוא אומר שלש אמות שנינו במשנת ארבעי'

דיא זיילען צו זעצען , דער איינע קנויף
 וואר פינף עללען דאך , אונד דער
 אנדרע עבענפאללם פינף עללען .
 (יז) לויבווערק וויא דאן לויב דער ביימע
 געפארסט , אויף שנירען וויא קעסטען
 געפלאכטען , ווארען צור ציהרדע אן
 דען קנייפען איבער דען זיילען ; זיבען
 רייהען זאלכער פערציהרונגען ווארען אן
 יעדעס קנויף . (יח) ער מאכטע פער-
 נער צווייא רייהען גראנאטעפפעל (אום
 דיא קנייפע) הערום , דיא אן רעם
 לויבווערק הינגען , אום דיא קנייפע
 איבער דען זיילען צו בערעקען ; זא
 וואהל

מצק נחשת חמש אמות קומת
 הכתרת האחת וחמש אמות
 קומת הכתרת השנית ;
 (יז) שבכים מעשה שבכה
 גדלים מעשה שרשרות לכתרת
 אשר על ראש העמודים
 שבכה לכתרת האחת ושבעה
 לכתרת השנית : (יח) ויעש את
 העמודים ושני טורים סביב על-
 השבכה האחת לכפות את-

הכתרת אשר על ראש הרמנים

באור

רשי

א) , והארמי אמר : קרובתא , קרוב למלה
 הרומית קארנא (קראנע) . (יז) שבכים -
 מוקפות מעלים ופרסים ,
 והשכים היו על הגדילים . (יח) ויעש את
 העמודים , המקרא הזה מסירס הוא , ובמקו'
 מלת עמודים נרדף להיות רמנים , וכן
 להיפך . דוק ותשכח . ובאמת יש ספרים
 שכתוב

ותשע מדות שתי אמות התחתונים של
 כותרות היו שוות לעמוד שלא היה בסך
 נורה ושלש העליונות היו עודפות לחזק
 מוקפות נורה שנה' שבכים מעשה שכה
 כמין לולבין של דקל היו מוקפות וחומר
 חני שלא מנה אותן שתי אמו' התחתוני'
 בסוף הספר לפי שהיו שוות לעמוד
 והעמוד תחוב כותרת שתי אמות : (יי) שבכים מעשה שכה . השכות שהיו
 להם דומות כמין כיפה שקורין קוייפ' א כל ג' (מבואר שמות כ' הד') מעשה שכה
 מוקפות היו נורות של לולבי דקל כמו ועל שכה יתהלך וגדילי' היו להם כמעשה
 שרשרות : שבעה לכותרת האחת . שבעה ל לבים היו להקיף אחד לשכב' אחת ושני
 טורים של רימונים ושל נחושת הרימונים תחובים נשרשרת המקפת את הכותרת
 כך מפורש בדברי הימים ובמשנת ארבעים ותשע מדות : (יח) לכפות את הכותרת
 אשר על ראש הרימונים . הרי זה מקרא מסורס לכפות הרימונים את הכותרת
 אשר על הראש וכן היו הכותרות עשויות לפי סדר משמעות המקראות כמין שני
 חגנים היתה כל אחת חגן התחתון קיבולו למעלה והוא קרוי גולה כמו שנאמר
 בענין וגולות הכותרות ותירגמו יונתן חגני קרנוותא הענין כפוי על התחתון בית
 קיבולן למט' היא הקרוי' שכה כמה שנאמר בענין זה והשכות שתיס לכפות
 את שתי גלות הכותרות כמנחת רחבה במקום הדבק ומשופעת ויורדת והוא קרוי

בטן וכן ת"י מלעומת

הבטן

הַרְמְנִים וְכֵן עָשָׂה לְכַתְּרֵת
 הַשְּׁנִיחַ: (יט) וְכַתְּרֵת אֲשֶׁר עַל-
 רֹאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשַׁן
 בַּהֹלֵם אַרְבַּע אַמּוֹת:
 (כ) וְכַתְּרֵת עַל-שְׁנֵי הָעַמּוּדִים
 גַּם-מִמַּעַל מְלַעֲמַת הַבֶּטֶן אֲשֶׁר
 לַעֲבֹר - שִׁבְכָה וְהַרְמוֹנִים
 מֵאֲחֵים טָרִים סָבִיב עַל הַכַּתְּרֵת
 הַשְּׁנִיחַ: (כא) וַיִּקַּם אֶת-
 הָעַמּוּדִים לְאֵלֶם הַהִיכָל וַיִּקַּם
 אֶת-הָעַמּוּד הַיְמָנִי וַיִּקְרָא אֶת-
 שְׁמוֹ יָכִין וַיִּקַּם אֶת-הָעַמּוּד
 הַשְּׂמָאלִי וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ בַעֲזֵי:

וּאָהֵל בִּיָּא דַעַם אֲיִנְעוּן , אֵלֶם בִּיִּים
 אַנְדְרֵעוּן וְקִנּוּיָף . (יט) דִּוְע קִנְיִיפֵע
 וּוְאַרְעוּן לִילְוִעֵנְפֵרְמִיג , וּוִיא (דִּיא
 קִנְיִיפֵע) אִין דַּעַר הַאֲלָלֵע , אֹנְד
 הַאֲטָטְעוּן פִּיר עֵלְלֵעוּ (אִים דֹּרֶב
 מַעַסְסֵעַר) . (כ) דִּיא צוּוִיא הֹנְדֵרֵרֵט
 גֵּרֵאנְאֲטֵעִפֵּעֵל הִינְגֵעוּן אִין צוּוִיא רִיִּיהֵעוּ
 אֹם דִּיא קִנְיִיפֵע אֹוּיָף דַּעַן וּוִילְעוּן הַעֵרוּם ,
 נַעֲמִלִיד (אִינְע רִיִּיהֵע) אָבַעֲרֵהֶאֱלָב
 אֹנְד (אִינְע רִיִּיהֵע) אֹנְטֵעֲרֵהֶאֱלָב
 דַּעַם בּוּיִכַּעַם , אֹם וּוְעֵלְכֵעוּ דַּאָו לּוּיֵב
 וּוְעֵרְק וּוְאַר . (כא) דִּוְע וּוִילְעוּן רִיִּכְטֵע
 טַע עַר אִין דַּעַר הַאֲלָלֵע דַּעַם הַיִּכְל'ס
 אֹוּיָף , שְׁטַעֲלִטֵע אִינְע דַּאֲפֶאָן צוּר
 דַּעֲכְטֵעוּן וּוִיטֵע , אֹנְד נַאֲנְטֵע וּוִא יִכִּין
 אֹנְד דִּיא אַנְדֵרֵע צוּר לִינְקֵעוּן וּוִיטֵע ,
 וּוְעֵלְכֵע עַר בּוּעוּ נַאֲנְטֵע ,
 (כב) אֹנְד וְעַצְטֵע אֹוּיָף דִּיא וּוִילְעוּן דַּעַן
 לִילְוִעֵנְג

רשי (ככ) ועל ראש העמודים מעשה באור שושן

הַבֶּטֶן לְקַבֵּל דּוּבְקָא וְגוֹבַה שְׁחֵי הַאֲגֻמֹת
 הַאֲלֵם אַרְבַּע אַמּוֹת וְזֵהוּ שְׁחֵי מַעֲשֵׂה
 שׁוֹשַׁן בַּהֹלֵם אַרְבַּע אַמּוֹת מִטְּוִיִּירוֹת הַיּוֹ
 צַם כְּמִין פְּרָחֵי שׁוֹשַׁנִּים כְּדֶךְ הַצִּיּוּרִין
 צְכוּתֵל הַאֹוֹלָמוֹת אַרְבַּע אַמּוֹת גּוֹבַה
 וְהַאֲמִם הַחֹוֹשִׁית הִיא כּוֹתֵרֵת קֵטְנָה
 לְמַעַל מִן הַגְּדוּלָה הִיא שְׁחֵי מַעֲשֵׂה וְכוֹתֵרֵת
 עַל שְׁנֵי הָעַמּוּדִים: (כ) גַּם מִמַּעַל
 מֵעוֹמֹת הַבֶּטֶן . שְׁחֵי לַעֲבֹר הַשְּׁכֵכָה
 צַם הַשְּׁכֵכָה צְשׁוּלִיָה הִיא בְּחֵמֵע
 צַמּוּקֹס הַדְּבַק שְׁעַל הַשְּׁכֵכָה מִדּוּבְקַת
 צְגוּלָה אֲשֶׁר תַּחְתִּים: וְהַרְמוֹנִי מֵאֲחֵי .
 רְמוֹנִים עֲשׂוּיִין שְׁנֵי טוּרִים סָבִיב מִחֹרְזֵי
 צְשִׁלְשֵׁלַת וּמִקִּיפִין אֶת הַשְּׁכֵכָה: עַל
 הַכּוֹתֵרֵת הַשְּׁנִיחַ אֵף זֵה מִקְרָא קִנְר עַל
 הַאֲחֵת וְכֵן עַל הַשְּׁנִיחַ: (כב) וְעַל רֹאשׁ
 הָעַמּוּדִים

שְׁכֵכָה צַם כֵּן . (יט) מַעֲשֵׂה שׁוֹשַׁן י
 (כְּכוֹתֵרוֹת , אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים) בַּהֹלֵם .
 אַרְבַּע אַמּוֹת . נְקוּטֵר , כִּי אֵלֶם הִיא צְהִיָּקָף ,
 לֹא יִהְיֶה עֵרֶךְ רֵאשִׁי בֵּין הָעַמּוּדִי וּבֵין הַכּוֹתֵרוֹ .
 (כ) וְכוֹתֵרוֹת וְכוּ' , טַעַם הַכְּתוּב הוּא ,
 שְׁהַרְמוֹנִים הֵינְטְלוּיִם צְשֵׁנִי טוּרִים עַל כּוֹתֵרֵת
 אֶחָד , מֵאֵה רְמוֹנִים צְטוּר אֶחָד מִמַּעַל
 הַשְּׁכֵכָה , וּמֵאֵה רְמוֹנִים צְטוּר הַשְּׁנִי מִלְּמַטָּה
 לַשְּׁכֵכָה , וְהַשְּׁכֵכָה הִיא מִקְפַת אֶת צַמּוּקֹס
 הַכּוֹתֵרֵת , וַיִּקְרָא מִקִּיס הַכּוֹתֵרֵת , אֲשֶׁר צַם
 הַהִיָּקָף הַגְּדוּלָה צַמּוּקֹס (אֹוִיִּלְאֶדוּנְג) .
 וּמַעֲשֵׂה הַמִּקְרָא הַמְּבוֹרָס הוּא כֵּן הִיא
 וְהַרְמוֹנִים מֵאֲחֵים טוּרִים סָבִיב עַל כּוֹתֵרוֹת עַל
 שְׁנֵי הָעַמּוּדִים וְגו' עַל הַכּוֹתֵרֵת הַאֲחֵת וְעַל
 הַכּוֹתֵרֵת הַשְּׁנִיחַ . (כג) לְאֹוֹלֶם הַהִיכָל .
 כְּמוֹ בַּהֹלֵם הַהִיכָל , וְכִמּוּהוּ כִּי אִישׁ הַרְנְתִּי
 לַפְּנֵי (רֵאשִׁית ל' כ"ג) צְפַנְעִי , וְרַבִּים
 וּלְשׁוֹ . (ד"ק) . (כב) וְעַל רֹאשׁ

העמודים

ליליענפערמיגען קנויף . אונד זא וואר
 דיא ארכייט דער זיילען פאללענדעט .
 (כג) נון פערפערטיגטע ער איינען
 גראסען קעססעל (אדער טויכבאר) ,
 פאן קופפער געגאססען . דיוער וואר
 רונד , האטטע פאן איינעם ראנדע ביים
 ום אנדערן (ד . א . א . אים דורכ-
 מעססער) צעהען עללען , איז דער
 העהע פינף עללען , אונד איינע שנור
 פאן דרייסיג עללען קאנטע איהן אומ-
 פאססען . (כד) אונטער דעם ראנדע
 רינגס אומהער ווארען קאלאקינטען ,
 צעהן אויף איינער עללע ; זיא אומ-
 גאבען דען קעססעל פאן אללען זייטען
 אין צווייא רייהען , אונד ווארען מיט
 איהם אין איינס געגאססען .

שושן ויהם מלאכת העמודים :
 (כג) ויעש את הים מוצק עשר
 באמה משפתו עד שפתו עגל
 סביב וחמש באמה קומתו וקוה
 שלשים באמה יסב אתו סביב :
 (כד) ופקעים מתחת לשפתו
 סביב כבבים אתו עשר באמה
 מקפים את הים סביב שני
 טורים הפקעים יצקים ביצקתו :
 עמר (ככ)

(כה) דיור

באור

רשי

העמודים . (הקיס) וכו' . (כג) ויעש את
 הים . נקרא פה כלי גדול מזויק מים רבים
 לרחצה ים בהעתקת הוראה (שפראכ-
 פיגור) * וקו וכו' . או הסיקף על דרך
 הקירוב או הקוטר על דרך הקירוב , כי אם
 יהיו שניהם חשבון מד קדק'עלה להיקף יותר
 מל"א אמות * (כד) עשר באמה , עשר
 מהם היו עולים באמה * (מדברי רלב"ג) .
 (כו) כמעשה

העמודי מעשה שושן . חזי חמה בראש
 כל אחד היה כותלו רק כשושן ושאר
 העמוד עוביו ד' אצבעו' נבזב לכך לא
 נזנית חותה חמה זיליקת העמודים
 בדברי הימים לפי שלא היתה שזה
 למלאכת העמוד : (כג) עשר בחמה
 משפתו עד שפתו . באומצעתו שכל
 רוחב כלי עגול באומצעתו הוא : וקו
 שלשים באמה . זהו שאמר כל שיש בהקיפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפה
 הקיפו שלשים ורחבו עשר ומתוכו הוא מורד : קומתו . עומקו ובדברי הימים
 הוא אומר שעשהו לרחיצת הכהנים לטבול בתוכו : (כד) ופקעים . גלף
 לורת זיעין תרגם יונתן : מתחת לשפתו . בשלש אמות תחתונות שהיו
 מרוצעות שכן שנינו בגמרא דעירובין שלש תחתונות מרוצעות ושתי עליונות
 עגולות ואי אפשר לן להכיל אלפים בת שהם מאה וחמשי' ונקוה טהרה ארבעו'
 לא זענין זה כמו שפירשו רבותינו בעירובין ועליונות מרוצעות והתחתונות
 עגולות אי אפשר לומר דבן כתיב עגול סביב משפתו לכך הוא אומר בפקעים
 כללו עשר באמה מקיפין את הים סביב ששמוקום ריבועו והיקפו ארבעים אמה
 לכל רוח אבל במקום עיגולו אי אפשר לומר עשר באמה סביב : שני טורים
 הפקעים יצקים . ביצוקתו . הכל מונק יחד לא שהצר לו את הפקעים אחר
 יציקתן על ידי מהמרת או על ידי דבק שקורין שלדור' א' בלע"ז (עין שם כ"ה

יח

(כה) עִמָּד עַל־שְׁנֵי עֵשָׂר בָּקָר
 וְשִׁלְשָׁה פָּנִים וְצִפּוֹנָהּ וְשִׁלְשָׁה
 פָּנִים יְמִינָהּ וְשִׁלְשָׁה פָּנִים נֶגְבָּהּ
 וְשִׁלְשָׁה פָּנִים מְזֻרְחָהּ וְהָיָה
 עֲלֵיהֶם מְלִמְעָלָה וְכָל־אֲחֵרֵיהֶם
 בְּיָתֶהּ : (כו) וְעָבְיוּ טַפַּח וְשִׁפְתוֹ
 בְּמַעֲשֵׂה שִׁפְת־כּוֹס פָּרַח שׁוֹשֵׁן
 אֲלֵפִים בֵּת יָכִיל : (כז) וַיַּעַשׂ אֶת־
 הַמְּכֻנּוֹת עֵשָׂר נְחֹשֶׁת אַרְבַּע
 בְּאֵמָה אַרְבַּע הַמְּכֻנּוֹת הָאֲחֵרֹת
 וְאַרְבַּע בְּאֵמָה רְחֵבָה וְשִׁלְשׁ
 באמה

רש"י

י"ח) : (כה) וכל אחוריהם של
 צקרים הללו ביתה אל תחת הים היו
 אחוריהם פוגים שנים שצנפין לקראת
 שזדרום ושל מזרח כנגד של מערב :
 (כו) ועוביו טפח שוליו ודופנותיו
 לא שעל פיו הים דק ומרוקע ומרודד
 כמעשה שפת כוס ששותין בו ומנוייר
 פרח ושושן : אלפים בת ששת אלפים
 סחין שהבת בת ג' סחין שנאמר הארפה
 והבת תוכן אחד נמלאו חמשים ומאה
 מוקים טהרה הארבעים מאות מאה

(כה) דיוער קעססעל ריהטע אויף
 צוועלף רינדערן , פֿאַן דענען דרייַזיג
 מיט דעם געוויכטע געגען נאַרדען ,
 דרייַא געגען וועסטען , דרייַא געגען
 זידען אונד דרייַא געגען אָסטען גערייַכט
 טעט וואַרען . אויף איהרען ריקען לאַג
 דער קעססעל , אונד איהרע הינטער־
 טהיילע וואַרען איינווערטס געקעהרט .
 (כו) דיא דיקע דעם קעססעלס וואַר
 איינע האַנדברייט , אונד איין ראַנג
 וואַר וויא דער ראַנג אַן דעם קעלבע
 איינער בליהענדען לייליע , צווייַג
 טויזענד בת פֿאַססטע ער .
 (כז) ער מאכטע פֿערנער צעהן קופֿפֿע
 ערנע געשטעללע , יעדעס וואַר פֿיר
 עללען לאַנג , פֿיר עללען ברייט אונד
 דרייַא

באור

(כו) במעשה שפת כוס פרח שושן .
 שפת הים היתה עשויה כמעשה שפת החלק
 באסנה פירחת הנקרא כוס (קעלך)
 בחמת הימים (באטאניק , קרייטער
 קונדע) . וכן מתורגם אשכנזית . אלפים
 בת יכיל . הכה אמר בזה המקום אלפים בת
 יכיל , ונסכר דברי הימים (ב' ד' ה') אמר
 מחזיק בתים שלשת אלפים יכיל , ואמר דו"ל
 שאשר נזכר בזה המקום הוא בלח אך ביבש
 מחזיק יותר מפני הגדש , ויהיה אם כן גדש
 הים מחזיק כמו חצי השיעור שמחזיק הים .
 וזה אפשר , כי שהים הדבר הנגדש עולה על
 הים

מקוואות והעשרים מאות חמשים מקוואו' ואף כשתחלוק הכל לפי מדה ששיערו
 חמשים אמה על אמה ברום ג' אמות למקוה תמצאנו כן שלש אמו' המרובעות מאה
 מקוואות ולשתים העגולות חמשים מקוואות שהמרובעיתר על העיגול רביעית
 ובדברי הימים כתיב הים שלשת אלפים פירשו רבותינו צמדת היבש שהגודש היה
 שליש בבית הקיבול : (כו) ושלש באמה קומתה . של מכונה לצד קומת האופן
 שהיא יושבת עליו אמה וחצי אמה וגובה המכונה אמה וחצי ארבע באמה אורך
 וגומר האמה גובה היתה מרובעת אבל חצי האמה היתה עגולה שנאמר וצראש
 המכונה חצי האמה קומה עגול סביב :

(כח) מסגרות

דרייא עללעו האך • פאלגענדער
 געשטאלט וואר יעדעס געשטעלר גע-
 ארבייטעט : פאן אויסען אומגאכען עס
 לייסטען, וועלכע צווישען דען געווימזען
 אנגעבראכט ווארען • (כט) אן דיזען
 לייסטען ווארען פֿיגורען פֿאן לעווען,
 רינדערן אינד כרוכים, עכען ואן אן
 ביידען געווימזען, אָכען אונד אונטען
 (ד • א • פֿאָסטאָמענט • אונד פֿוס גע-
 זימוע) • דיא לעווען אונד רינדער
 ווארען פֿעסט דאָראַן געלעטעט, אונד
 אויף בלעכען געאָרבייטעט •

בַּאֲמֵה קוֹכָהּ: (כח) וְזֶה מַעֲשֵׂה
 הַמְּכֹנָה מִסְגְּרוֹת לָהֶם וּמִסְגְּרוֹת
 בֵּין הַשְּׁלֵבִים: (כט) וְעַל-
 הַמְּסֻגְרוֹת אֲשֶׁר בֵּין הַשְּׁלֵבִים
 אֲרִיֹּת בָּקָר וּכְרוֹבִים וְעַל-
 הַשְּׁלֵבִים בֵּן מִמַּעַל וּמִתַּחַת
 לְאֲרִיֹּת וּלְבָקָר לִיּוֹת מַעֲשֵׂה
 מוֹרָד: (ל) וְאֲרִבְעָה אֹפְנֵי

(ל) יעדעס געשטעלל האַטטע פֿערנער פֿיר נחשת

באור

רשי

היס שיעור רב • (רלב"ג) • (כח) וזה
 מעשה המכונה לכל מכונה יש שלשה
 חלקים : חלק הראשון הסמוך לארץ נקרא
 בלשון אשכנזי (פוסגעווימוע), וחלק השני
 העומד עליו יקרא (דער ווירפֿעל) ועליו
 שוכן השלישי הנקרא (פֿאָסטאָמענט
 געווימוע) • השני חלקים הראשון והשלישי,
 רחבים מכל גד יותר מחלק השני והם נקראים
 פה שלבים, וחלק שני קורא בשם כרן • וכניב
 לכל מכונה היו מסגרו שוכנות, לא עומדות,
 וכעשו לעלות בהן אל הכיור לרחצה בו, כי
 הוא היה נבוכין הארץ כקומת איש • ועל
 המסגרות היו תמונות אריות ובקר,
 והתמונות ההן לא היוקו עם המסגרות, רק
 סובבו בהן, כאשר ידוקעו פחים •
 (כט) ליוות, מדובק • (הכשדי) • מורד,
 מלאן ויורד את הזהב (למעלה מזה ו"ו ל"ג) •
 (לא) ופירו

(כח) מסגרות להם • ראיתי במשנת
 מ"ט מודות המסגרות כמין טבלאות
 מסגרות להם המסגרות מיד חופן ליד
 חופן הוא עץ התחוב בחוף החופן
 בנקב וקרוי אי"ש של בלע"ז Esfeu. הוא
 אי"ש"א, כל"א חקסע, רחדחקסע)
 וארבעת האופנים צמכונה מסגרות
 מוכאן ומסגרות מוכאן מארבע לדין
 וצין זו לזו ארבע אמות רוחב ומלמעלה
 סרנים כמו נסרים מול המסגרות
 והשלבים מן התחתונה לעליונה ומסגרו'
 אחרות צין השלבים כעין מלאכ' כרעי
 המטה של בני כפר שאינן עגולים אלא
 פלט לצור בהם האריות וכרוכים ואומר
 חני שהשלבים הללו כמין שליבו' סולם
 כמין וקלו' נחשת זקופין על המסגרו' התחתונה בשנים וג' צין וקל למוקל מסגרו'
 קבוע' משליבה לשליבה וי"ת כן תירגמו שליבה': (כט) ועל המסגרות אשר צין
 השלבים • היו מוויירות נורות אריות ונורות בקרים וכרוכים • ועל השלבים כן •
 בסים להוסיב הכיור עליו מלמעלה למסגרת אשר על ראשם • ומתחת לאריות
 ולבקר • המדוקמין על המסגרות שצין השלבים • ליוות מעשה מורד • ליוות כמין
 זכר ונקבה מתחברין זה בזה • מעשה מורד • מרודדין כמין ריודו טם דק ואין בולטין
 צעביו ולא הקוקים צשיקוע וי"ת לוי' מעשה מורד מדבק עובד כיצום שולדו' ד בלע"ז:
 (ל) וארבעה אופני

נחשת למכונה האחת וסרני
 נחשת וארבעה פעמתיו כתפת
 להם מחתת לכיר הכתפות
 יצקות מעבר איש לזות :
 (לא) ופירו מביית לפחרת
 ומעלה באמה ופיה עגל מעשה
 בן אמה ונחצי האמה וגם על
 פיה מקלעות ומסגרתיהם
 מרבעות לא עגלות :
 (לב) וארבעת האופנים למתחת
 למסגרות וידות האופנים
 במכונה

פיר קיפערנע רעדער , איינען קופ
 פערנען ווירפערל , אן דעססען פיר
 ווינקעלן שולטערבלעטטער ווארען ;
 דיוע שולטערבלעטטער ווארען נעמליך
 אונטערדאָלֶב דעס וואַשבעקענס אן
 געגאָסען , אונד פֿאַן דער אַנדערן
 וויטע געגענאיבער אַנגעלעטעט .

(לא) דיא מינדונג דעס וואַשבעקענס
 וואַר איינע עללע האַך איבער דעם
 קראַנצע ; דיא מינדונג דעם קראַנצעס
 אַבער וואַר רונד , געמאַכט דאָ וואַש
 בעקען דאָריין צו זעצען , דאָסטע
 אַנדערטהאַלב עללען אין דער ווייטע ,
 אונד וואַר מיט פֿיגורען פֿערציהרט .
 דיא לייסטען וואַרען פֿירעקיג , ניכט
 רונד , (לב) אונד אונטער איינען
 וואַרען פֿיר רעדער , דערען אַקסען אן
 דעם

רשי

באור

אופני • שנים לפניה ושנים
 לאחרים בדרך העגלות הגדולות :
 וסרני נחשת • יונתן תירגס נסרין
 דנתשא הם הנסרים העליונים מול
 הסוגרות סרני כמו נסרים • וארבעה
 פעמותיו של כן שעליהם כתפות להם בולטות לזעלה מן הנסרים בזויו הכן ותחת
 הכיור היושב על הכן היו הכתפוי יצקות ללמוד שמתוך הכן היו הכתפות יוצאות
 ביניקה אחת והכתפות מחזיקות לכיור שלא יפול למטה לתוכו של כן : מעבר איש
 לזיות • מנד כל אחד מן הכתפות היו לזיות של זכר ונקבה מזוירות : מעבר איש •
 כמו איש אל אחיו האמורים בכרובי : (לא) ופיהו מבית לכותרות ומעלה באמה •
 פיהו של כן יוצא מתוך פיה של כותרת והכותרת הוא גג המכונה עשוי כמין פובע
 משפע מכל גדדיו ובאמל' נקבעת נקב עגול חמי וחמי' רוחצ בעגול וסביב אותו
 נקב כמין היקף מחייה חמי חמה גובה סביב וכך מפורש למטה בענין שגל' וברחש
 המכונה חמי חמה קומה עגול סביב והוא קרוי פי הכותר' והכן מוצא על אותו
 היקף ושולי הכן תחובין בתוך פי ההיקף ולמעל' הימנו הוא בולט חמה וזה שאמרו'
 כאן ופיהו מבית לכותרת ומעלה באמה • ופיה עגול מעשה כן • ופיה של כותרת
 עגול דוגמ' כן העגול : חמה וחמי חמה • רחצה בעגול וגם על פיה מוקלעו' נורת
 פרחים : (לב) וארבעת האופנים למתחת למסגרות • שהמסגרות חופן לחופן
 כמו שפירשתי • וידות האופנים • הוא

(לא) ופיהו וכי' • פי הכיור היה ממעל
 לכותרת חמה , כי על ראש המכונה היה קומה
 עגול חמי חמה , כאשר יזכיר למטה • והקומה
 ההיא נקראת כותרת • ופיה וגומר • הכותרת
 עגולה והיא מושב הכיור • מעשה כן , מלשון
 אֵת

ען

דעם געשטעלל אן געגאססען ווארען . יעדעס ראד וואר אנדערטהאלב עללען האך . (לג) דיא רעדער ווארען וויא איין וואגענראד געארבייטעט ; איהרע אקסען , נאבען , פעלגען אונד שפייכען , אללעס וואר אויס געגאסנעם קופפער . (לד) דיא פיר שולטערבלעטטער אן דען פיר עקען איינעם יעדען געשטעללס ווארען אויס דעם געשטעללע זעלבסט געארבייטעט . (לה) יעדעס געשטעלל דהאטטע אכען איינע רונדע ערהעהונג (איינען קראנץ) , איינע האלבע עללע האך , וועלכע גאנץ דהערום גינג . אונד זא וואהל דער קראנץ אויף דעם געשטעללע , אלס דיא אקסען אונד לייסטען ווארען מיט דעם געשטעללע איין איינס געגאססען . (לו) אבער דיא פיגורען פאן כרובים לעווען

במכונה וקומת האופן האחד
אמה וחצי האמה : (לג) ומעשה
האופנים כמעשה אופן
המרכבה ידותם וגפיהם
וחשקיהם וחשיריהם הפל
מוצק : (לד) וארבע כתפות אל
ארבע פנות המכנה האחת מן
המכנה כתפיה : (לה) ובראש
המכונה חצי האמה קומה עגל
סביב ועל ראש המכנה ידיתה
ומסגרתיה ממנה : (לו) ויפתח
על-ההלחת ידיתה ועל
מסגרתיה

באור

רשי

את הכור ואת כנו . (לו) ויפתח על הלוחות . שער הכתוב הזה : ויפתח על הלוחות על ידותיה ועל מסגרותיה כדנים ופי' . והטעם שהנרות האלה לא היו מן המכונה כידות ומסגרות , כי אם פתח אותן על לוחות ואחר כן מסגרות אופן . וכמעט איש

גבוס : ידותם . חי' יסיל : וגביהם . צויל'ש בלע"ז (Moyeu ברש"י כי מוויי' חיל בל"א דיא נאבע אס וואגן ראד וכן יתקאל י"ג) סס הגקבים . ומשוקים . עיגולס סביב שהוא קישורן : ומסגריהם . זרועות האופנים התחובים מגביהם לחישוקי ה' שקורין ריי"ש בלע"ז (Rais. דיא שפייכע אס ראד) : (לד) וארבע כתפות . כמו שפרשתי למעלה שהוא סביב הנקבוד' פעמותיו כתיפו' להס ולא שגאן כאן חלא לומר ומן המכונ' כתפיה : (לה) חצי האמה קומה עגול היא . מחוג' כמו שפירשתי למעלה שהוא סביב הנקב ושהאמה מרובעם : ועל ראש המכונה ידותיה . הס סרני הנחשת האמורים למעלה . ומסגרותיה מונג' . מסגרות התחטנות הונקו עמה ולא שחיבדן לאחד כן : (לו) ויפתח על הלוחות ידותיה ועל מסגרותיה . התחטנות על שניהם פתח וחקק כרובים אריות ותימורות : כמעט איסוליות . פתח סביב בזכר ונקבה החונקי' בזרועותיהן כן פירשו רבותי . כמעט . לשון אחז' ודיבוק כזכר המעורה בנקבה ופירושו איש ולוייתו

ען התחוב בלוחות וקורין חי' יסיל .
זמכונה . דביקים מנוקים במכונה
ביניקה אחת : (לג) כמעשה אופן
המרכבה . תרגס יונתן כעובד גלגלי
מרכבה יקרא אופן בתוך האופן שתי
וערב כמו שאמר ביחזקאל במרכבת
גבוס : ידותם . חי' יסיל : וגביהם . צויל'ש בלע"ז (Moyeu ברש"י כי מוויי' חיל בל"א דיא נאבע אס וואגן ראד וכן יתקאל י"ג) סס הגקבים . ומשוקים . עיגולס סביב שהוא קישורן : ומסגריהם . זרועות האופנים התחובים מגביהם לחישוקי ה' שקורין ריי"ש בלע"ז (Rais. דיא שפייכע אס ראד) : (לד) וארבע כתפות . כמו שפרשתי למעלה שהוא סביב הנקבוד' פעמותיו כתיפו' להס ולא שגאן כאן חלא לומר ומן המכונ' כתפיה : (לה) חצי האמה קומה עגול היא . מחוג' כמו שפירשתי למעלה שהוא סביב הנקב ושהאמה מרובעם : ועל ראש המכונה ידותיה . הס סרני הנחשת האמורים למעלה . ומסגרותיה מונג' . מסגרות התחטנות הונקו עמה ולא שחיבדן לאחד כן : (לו) ויפתח על הלוחות ידותיה ועל מסגרותיה . התחטנות על שניהם פתח וחקק כרובים אריות ותימורות : כמעט איסוליות . פתח סביב בזכר ונקבה החונקי' בזרועותיהן כן פירשו רבותי . כמעט . לשון אחז' ודיבוק כזכר המעורה בנקבה ופירושו איש ולוייתו

וּמִסְגֵּרֵהֶיךָ כְּרוּבִים יִצְרָיִים
 וְתִמְרֵת כַּמֶּעַר אִישׁ וְלוֹחַ סָבִיב:
 (לו) כְּזֹאת עָשָׂה יְהוָה עִשׂוֹר
 הַמְּכַנּוֹת מוֹצֵק אֶחָד מִדָּה אַחַת
 קָצַב אֶחָד לְכֻלָּהֶנָּה: (לח) וַיַּעַשׂ
 עִשְׂרֵה כִּיּוֹרוֹת מְחֻשֵׁת אַרְבָּעִים
 בַּת יְכִילֵי הַכִּיּוֹר הָאֶחָד אַרְבַּע
 בָּאֵמָה הַכִּיּוֹר הָאֶחָד כִּיּוֹר אֶחָד
 עַל־הַמְּכַנּוֹת הַיְאֹחַת לְעִשְׂוֹר
 הַמְּכַנּוֹת: (לט) וַיִּתֵּן אֶת־הַמְּכַנּוֹת
 חָמֵשׁ עַל־כַּתֵּף הַיְבִיט מִיָּמִין
 וְחָמֵשׁ עַל־כַּתֵּף הַיְבִיט מִשְּׂמָאלוֹ
 וַיִּאֲחֲזֵהֶם בְּתֵן מִכַּתֵּף הַיְבִיט
 הַיְמָנִית קִדְמָה מִמּוֹל נֶגֶב:
 (מ) וַיַּעַשׂ חִירוֹם אֶת־הַכִּיּוֹרוֹת

לעווען אונד פאלמען , און דען אקסען
 אונד אונטערן לייסטען . שלוב ער ערשט
 אויף בלעכע , אונד לעטעטע ויא דאן
 רינגס הערום אן דיא זייטען .
 (לו) זאן ארכייטעטע ער דיא צעהן
 געשטעללע , אללע האטטען איינער-
 לייא מאאס , גוס אונד פאָרם .
 (לח) היראויף פערפערטיגטע ער צעהן
 וואשבקען . יעדעס הילט פירציג בת ,
 אונד האטטע פיר עללען . אויף יעדעס
 דער צעהן געשטעללע קאם איין וואש-
 בעקען . (לט) פֿינף פֿאָן ריווען גע-
 שטעללען זעצטע ער אן דיא זייטע דעס
 הויזעס צור רעכטען , אונד פֿינף אן
 דיא זייטע צור לינקען ; דאן טויככאָד
 אבער זעצטע ער אן דיא רעכטע זייטע
 דעס הויזעס פֿאָן מיטטאָנגעגען מאָרגען .
 (זיד אָסט) . (מ) דאן פערפערטיגטע
 הירם דיא אשטעפֿע , שויפֿעלן אונד
 בעקען

וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמּוֹרָקוֹת

באור ויבל

רשי

איש כטעם אמרו מעבר איש , והרנון בו ,
 בהכלות כל איש מהם , והוא בקטוניהם ,
 הססס מחונרות סביב מעצמותם . וכמוהו
 ממערה נבע (זופטיס כ' ל"ג) . (רלב"ג)
 ומכמינו זכרונס לנרכה דרשו בזה מה שדרשו ,
 והדברים עתיקים . (לו) קצב . ידוע מלשון
 דו"ל . לכלהנה , ה"א האחרונה נוספת ,
 כמו ואת עלית על בלנה (סוף משלי) .
 (לט) קדמה ממול נגב , פירוש , בתן היס
 בעורה לנג דרום , משוך כלפי מזרח . (רד"ק) :
 (מ) את הכיורות . הרנון בו הסירות .
 וכן

ולפי משמעותו לווית לשון דיבוק
 שולדורא בלע"ז כמו לווית היו סס
 עשויות כווער איש והווער כמו
 שפירשנו : (לו) מוצק אחד . כסס
 שינק את הראשונה כן ינק את כולם :
 (לח) עשרה כיורות . כתוב בדברי
 הימים את מעשה העולה ידיחו צם
 ואמר רצי כיורות הן הן סידות כמוס
 דאת אמר בכיו' אש צענים וגו' זכן והכס
 בכיו' : (לט) על כתף הבית . כנגד
 כתף הבית הימני : מכתף הב' הימני .
 מול נגב מוקטוע יזרחית נפוטית כנגד האויר שבין כותל צפוני של בית לנגד
 כותל העזרה לנגד צפוני קרוי מומול נגב משוך ומרוחק מן הדרום ואין מול ומומול

ויכל חירם לעשות את כל
 המלאכה אשר עשה למלך
 שלמה בית יהוה : (מא) עמדים
 שנים וגלת הכתרת אשר על
 ראש העמודים שהים והשבכות
 שהים לבסות את שהי גלות
 הכתרות אשר על ראש
 העמודים : (מב) ואת הרמנים
 ארבע מאות לשהי השבכות
 שני טורים רמנים לשבכה
 האחת לבסות את שהי גלת
 הכתרות אשר על פני העמדים :
 (מג) ואת המכנות עשר ואת
 הכורת עשרה על המכנות :
 (מד) ואת הים האחד ואת
 הבקר שנים עשר תחת הים :
 ואת המורקות ואת כל הכלים
 שלמה בית יהוה נחשת ממרט :
 (מו) בכבר הירדן יצקם המלך
 במעבה האדמה בין סבות ובין

בעקען : אונד בעשלאם הירמיט דיא
 גאנצע ארכיים , דיא ער פיר דען קעניג
 שלמה אים טעמפעל צומאכען האטטע :
 (מא) צווייא ויילען מיט רונדען קנייפען
 דאראויף ; צווייא לויבווערקע , אום
 דיא רונדען קנייפע אויף דען ויילען צו
 בעדעקען ; (מב) פיר רונדערט
 גראנאטעפעל פיר דיא ביידען לויב-
 ווערקע , פאן וועלכען צווייא רייהען
 אן יעדעס לויבווערק ווארען , אום דיא
 קנייפע אויף דען ויילען צו בעדעקען ;
 (מג) צעהן געשטעללע מיט דען צעהן
 וואשכעקען , וועלכע אויף איהנען
 רוחטען ; (מד) איין גראסער קעססעל
 אונד צוועלף רינדער , דיא איהן טרוגען ;
 (מה) אשטעפעע , שויפעלן אונד
 בעקען . אללע דיזע גערעטחע , דיא
 חירום פיר דען קעניג שלמה אין דעם
 טעמפעל מאכטע , ווארען אויס פאליר-
 טעם קופפער . (מו) אים ירדנ'ס
 קריינע , צווישען סכור אונד צרחו ,
 לים זייא דער קעניג אינדער האהלען
 ערדע

(מה) ואת הפירות ואת היעים
 האהל אשר עשה חירם למלך
 (מו) בכבר הירדן יצקם המלך

צרחן רש"י

האלה ק' באור

שוין צפתרון : (מב) שני טורי
 רמונים . מאס רמונים צטור חרות
 צשרטרות : (מה) סירות . של נחשת
 לדשן את המזבח . יעים מגרפות של
 נחשת שקורין ווי"ל צלע"ז לחתו' צהן
 דשן לחת צתוך הסירות : (מו) יצקם .
 התיכס וקניקס כתצניחס : צמעס
 האדמה

וכן אמר אחר זה ואת הכירות ואת היעים .
 וכן כתוב בדברי הימים בשני אלו המקומות .
 (רלכ"ג) . (מה) נחשח ממורט , זך
 ונקי מכל חלודה ומכל סיג . (רד"ק) .
 (מו) במעבה האדמה , ר"ל שחפר בעובי
 האדמה צורת הדמוסים להתך את כל הכלים
 האלה , כי לא היה נכון לגדלם לעשות להם
 דפוסים , יוטבו נהם זולת זה הדך .
 (רלכ"ג)

מלכים א ז

הרגום אשכנזי לא

צִרְחָן : (מו) וַיִּנַּח שְׁלֹמֹה אֶת־
 כָּל־הַבָּלִים מְאֹד מְאֹד לֹא
 נִחְקַר מִשְׁקַל הַיְּנַחְשֹׁת :
 (מח) וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה יֵאת כָּל־
 הַבָּלִים אֲשֶׁר בֵּית יְהוָה אֵת מִזְבַּח
 הַזָּהָב וְאֵת־הַשְּׁלֵחָן אֲשֶׁר עָלָיו
 לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב : (מט) וְאֵת־
 הַמְּנֹרוֹת הַיָּמִשׁ מִיָּמִין וְחֲמִשׁ
 מִשְׁמָאל לְפָנָי הַדְּבִיר זָהָב סָגוֹר
 וְהַפָּרַח וְהַנֶּרֶת וְהַמְּלַקְחִים זָהָב :
 (נ) וְהַסְּפוֹת וְהַמְּזֹמְרוֹת
 וְהַמְּזֹרְקוֹת וְהַבְּפוֹת וְהַמְּחַתּוֹת
 זָהָב סָגוֹר וְהַפְּתוֹת לְדִלְהוֹת
 הַבַּיִת הַפְּנִיכִי לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים
 רִשִׁי לְדֹלְתִי

ערדע גיסען • (מו) שלמה בעוואָהרטע
 אַללע דיזע גערעטהע אויף , אָהנע זיא
 פֿאַרהער צו וועגען , ווייל דיא מענגע
 דעס קופֿערס צו גראָס וואָר .
 (מח) נון לויס שלמה אַללע איברזע
 גערעטהע , דיא צום טעמפעל גאַטטעס
 געדוּערטען , פֿערפֿערטיגען : דען
 גאַלדנען אַלטאַר , דען גאַלדנען טיש ,
 אויף וועלכעס דאַן שוואַבראַך לאַג ,
 (מט) דיא לייכטער , פֿאַן
 דענן פֿינף צור רעכטען אונד פֿינף
 צור לינקען פֿאַר דעם דביר שטאַנדען ,
 אויס פֿיינעס , געדינגען גאַלדע ; פֿער־
 נער דיא גאַלדנען בלומען , לאַמפען
 אונד לייכטשעערען , (נ) דיא שאַאַלען ,
 מוזיקאַלישען אינשטרומענטע , בעקען ,
 לעפֿפֿעל אונד פֿפֿאַנגען , אַללעס פֿאַם
 פֿיינסטען גאַלדע • זאָ גאַר דיא אַנגעלן
 דער טהירען אַם אינגערן ציממער אָדער
 אַללערהייליגסטען זאָ וואָהל , אַלס אויך
 אַם באַור

(רלכ"ג) • (מו) וינח שלמה , ואכנע
 שלמה • (הארמי) • וכן מתורגם אשכנזי
 (מח) ואת השלחן , שם כלל , כמו ויהי לי
 שרדומור , כי עשרה שלמות עשה שלמה ,
 כמו שכתוב בדברי הימי' ויעש שלמות עשרה ,
 ואומר ואת השלמות ועליהם לחם הפנים •
 (הרד"ק) • (מט) זהב סגור , ר"ל נקי
 ומזוקק , וידמה זקוקו היה בסיסגורו טוך
 הכור באש עם דברים יוצאו ממנו סיגו
 בעשן • ולזה נקרא סגור • (רלכ"ג) •
 (נ) והמזמרות , כלים שזמרים בהם •
 (הר"ק) • וכן מתורגם כל"ס • והפחות ,
 הס

כלי של מינחמר הוא וכן מזמרות
 המזמרות והסיפות לקבל דם והכפות לבזוכי לבונה : מחתות : לחתו' בסקן תרומות
 הדשן וגחלי' להוליך מנזבח החיטון למזב' הפנימי להקטיר קטורת : והפחות •
 מפתחות שועתי שפתין בהם אח המנעול' : לדלתות הבית • שהוא קדם
 לבזוכי

האדמה • בעושי גרגישה : (מו) וינח
 שלמה • מלשקול את משקל הכלים האם
 מרוב מחד וחדל לספור משקלם :
 (מט) חוש מיימין וחמש משמש • חי
 אפשר לומר חוש מיימין הפתח וחמש
 משמאל הפת' אח כן מנינו מזמרה בלפון
 והתורה אמרה על ירך המשכן תימנה
 לא של משה באמנע חוש מיימנה וחמש
 משמאלה : והפרח • של מזמרה :
 והגרות • בזיכין שנותנין בסקן השמן
 והפתילה • והמלקחיים • שמרימין בהן
 את הפתילה מתוך השמן : (נ) והסיפות •
 המזמרות והסיפות לקבל דם והכפות לבזוכי לבונה : מחתות : לחתו' בסקן תרומות
 הדשן וגחלי' להוליך מנזבח החיטון למזב' הפנימי להקטיר קטורת : והפחות •
 מפתחות שועתי שפתין בהם אח המנעול' : לדלתות הבית • שהוא קדם
 לבזוכי

הרגום אשכנזי

מלכים א ז ה

אם היכל ווארען פאן גאלד .
(נא) אלס נון דיא גאנצע ארכיזע העם
טעמפעלס , וועלכע דער קעניג שלמה
אונטערנארום , צו ענדע וואר ,
בראכטע ער אללעס , וואס זיין פאטער
דוד אן גאלד , זילכער אונד געפעסען
הייליגטע , אונד לעגטע עס אין דיא
שאצקאמער דעם טעמפעלס .

לדלתי הבית להיכל זהב :
(נא) ותשלם כל המלאכה
אשר עשה המלך שלמה בית
יהוה ויבא שלמה את קדשי
דוד אביו את הכסף ואת הזהב
ואת הכלים נתן באצרות בית
יהוה :

ח (א) נון בעדיף שלמה דיא על
טעסטען ישראל'ס אונד אללע
הייפט

ח (א) אזיקהר שלמהו ארת

זקני ישראל ואת כל ראשי

המטות

רשי

באור

הס זירי הדלתות . ושרה המלה פתה , דומה
לשרה פתח , לפי שעי הכירים יפתחו
הדלתות . (נא) נתן באוצרות וכו' ,
ספר וי"ו העישוף .
ח (א) אל המלך , ראש למעלה מזה
(ח)

להיכל כל פתחותיהן היו זהב :
(נא) את קדשי דוד חזיו . מה שנשאר
מכסף וזהב שהקדיש חזיו . ויודע
הגדה שלא רצה שלמה לתת מוחותו
הקדש לבנין הבית . ושומעתי מחכמי
ישראל שהיו אומרים לפי שהיה יודע שסופו ליחר לפי שלא יהיו האומות אומרים
קשה ירחתם שלקחו נקמת מן הבית שנבנה מן גזילות וחבלות שנול מהס דוד .
ויש אומרים כך אמר שלמה רעב היה ציוני חזיו שלש שנים שנה אחר שנה והיה
לו לבזבז הקדשו הללו להחיות בהן עניי ישראל :

ח (א) נשיאי חזיו לבני ישראל . של בני ישראל : מעיר דוד
שנתנו

מכלל יופי

ד) ושקפים שלשה טורים , זה לעמת זה חלונות , וקראם שקופים לפי שאלם משקוף
מהם (א"ה ח"כ) שקופים או משקפים ראוי לקרות להם : (ה) שקף ,
תרגום כלונסא : (ו) ונב , פי' קורה גדולה : (ז) מגררות , ענין כריתה : נעגרה ,
סס הכלי שבורתין בו ופי' מות ומסוק כי שני הפנים היו מגוררות : ומחסד , סס , שראו יסוד
וכי' מן היסוד ועד הכותל ומעלה עד שמי הקורה : (י) ואביו איש צרי , שהו' גר בנור
וצורו קריאתו מלרע : סרו , בינוני : (כ) מלעמת הנטן , סס בדרך ההשאלה ר"ל מקום
האמצעי : (כא) לאוסם היכל , כמו בחולם היכל : (כב) ופקעים מתחת לשפתו ,
שהי' טוכתם כטורת פקוע דה , וי"ת וטורת ביעין : (כג) בת יכיל , מדה ידועה כמדת
האיפה : (ל) וסרני הם הלוחו' בהפוך סדור האותיות : מעבר איש לחיות , מעבר כל איש
וי"ש מן הלוחות היו הכתמת : (לו) כמעט , שראו ערה , והוא סס ענין גילוי , והו' וניסוף :
(מח) אשר בית ה' , בו נבית , ואת השלמן , סס הכלל כמו ויהי לי שור וקעור : (נ)
והפתוח , כמין כוס קט של כרול שיסוב זיר הדלת עלי' , להיכל , בלא ו'ו וספרי' שכתוב
בהן ו'ו טעות הוא :